

2022. URL: <https://telegraf.com.ua/ukr/intervju/2022-09-05/5715530-dlya-chastini-evropeytsiv-zakhist-ukraini-tse-lagidna-i-komfortna-kapitulyatsiya-sergiy-zhadan>

2. Сергій Жадан [офіційна сторінка]. URL: https://www.facebook.com/serhiy.zhadan/?locale=uk_UA

3. Ukrainian Institute – Український інститут. URL: https://www.facebook.com/UkrainianInstitute/?locale=uk_UA

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-311-8-11>

**“DRAMA FOR THREE LIVES” BY MARIIA MATIOS –
THE NOVEL “SWEET DARUSIA”**

**«ДРАМА НА ТРИ ЖИТТЯ» МАРІЇ МАТІОС –
РОМАН «СОЛОДКА ДАРУСЯ»**

Kurchii D. D.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Teacher at the Department of Pedagogy
and Teaching Methods Educational
Fields and Technologies
of Primary Education
Kolomyia Pedagogical College
of Ivano-Frankivsk Regional Council
Kolomyia, Ivano-Frankivsk region,
Ukraine*

Курчій Д. Д.

*кандидат філологічних наук, доцент,
викладач кафедри педагогіки та
методик навчання освітніх галузей
і технологій початкової освіти
Коломійський педагогічний
фаховий коледж Івано-Франківської
обласної ради
м. Коломия, Івано-Франківська
область, Україна*

Марія Матіос – одна з найвідоміших сучасних українських письменниць (поет, прозаїк, публіцист), твори якої є одними з найчитабельнішими, лауреатка Національної премії України імені Тараса Шевченка (за роман «Солодка Даруся», 2005). Авторка понад 25 книг поезії та прози: поетичних – «3 трави і листя» (1983), «Вогонь живиці» (1986), «Сад нетерпіння» (1994), «Десять дек морозної води» (1995), «На Миколая» (1995), «Жіночий аркан» (2002), «Жіночий аркан у саду нетерпіння» (2007) та прозових – «Життя коротке» (2001), а ще – жорстка «Нація» (2001, 2002), смачний кулінарний «Фуршет від Марії Матіос» (2002), еротичний «Бульварний

роман» (2003), трагічна «Солодка Даруся» (2004, 2005), психологічна розвідка «Щоденник страченої» (2005, 2007), «Містер і місіс Ю в країні укрів» (2006), «Нація. Одкровення» (2006), «Майже ніколи не навпаки» (2007), «Москалиця; Мама Мариця – дружина Христофора Колумба» (2008), «Кулінарні фіглі» (2009), «Чотири пори життя» (2009), «Вирвані сторінки з автобіографії» (2010), «Армагедон уже відбувся» (2011), трагічна повість «Черевички Божої Матері» (2013), «Приватний щоденник. Майдан. Війна...(2015) та роман-сага «Букова земля» (2019). Твори перекладені англійською, німецькою, французькою, італійською, польською, івритом та іншими мовами.

Про М. Матіос написано багато серйозних та вичерпних статей. Чимало критиків сходяться на тому, що вона володіє особливим, неповторним стилем. Пише легко про важкі речі. За летючістю фраз, буденністю подій та мережею численних і начебто незначущих діалогів, холодною кам'яною брилою постає людська трагедія. Вона не на першому плані, але вона тут, перед тобою, і ти відчуваєш та усвідомлюєш її невідворотну тягучу присутність. Літературознавець Д. Дроздовський наголошує, що «Марія Матіос утверджує в українській літературі власну художню модель. Якщо у європейській традиції Вальтер Скотт вважається творцем своєрідної романної моделі (у якій історична лінія переплітається з лінією «love story»), то українська авторка пропонує свій спосіб художньої репрезентації минулого. У її творах обов'язково наявні «дивні герої», які є свідками страшних історичних катастроф, що пережила Західна Україна. І наслідки цих трагедій мають значення для розуміння сучасної України як країни, що розплачується за минулі гріхи».

Найвідоміший і найпопулярніший роман Марії Матіос «Солодка Даруся» справедливо назвали «трагедією, адекватною історії ХХ сторіччя», а саму Дарусю – «образом майже біблійним». Три драми одного життя: чи не забагато для однієї людини? Мабуть, що забагато, тому дехто вважає Солодку Дарусю майже біблійним персонажем, адже інколи бракує звичайних «людських» сил, аби витримати ті випробування, що посилає життя. Сила Дарусі – у її навіженості, а слабкість – у звичайній людськості.

Події, описані в романі, – це українська історія 30–70-х рр. ХХ століття. Це, зокрема, період насильницької колективізації на Буковині та в Галичині, прихід радянської влади, появи так званих «лісових людей» – Української повстанської армії, яка вела відкриту й приховану боротьбу із «советами». Однак історичні події –

не основний предмет зображення у творі: у ньому насамперед ідеться про людську душу, відкрити й водночас захищену від стороннього ока.

Письменниця виступила новаторкою, увівши жанр роману-драми своїм непересічним твором «Солодка Даруся» до української літератури. «Драма на три життя», – як визначила жанр роману авторка, – моральне застереження з домінуючою думкою: історія і кожна окрема людина за всіх часів та режимів пов'язані.

«Солодка Даруся» – довершений з точки зору композиційної організації твір. Кожна частина «драми» має назву. Перша – «Даруся» (драма щоденна), друга – «Іван Цвичок» (драма попередня), третя – «Михайлове чудо» (драма найголовніша). Ці три драми розташовані не за принципом хронології, а в порядку смислової градації й тісно пов'язані між собою. Тут діє принцип дзеркальної композиції, де перший і третій розділи у своєрідний спосіб віддзеркалюються в другій частині, де якнайповніше зосереджено умовне сьогодення. Така побудова роману, у якому розкривається людська трагедія поетапно, у зворотному напрямі – своєрідний заклик до читача – роз'яснення проблем сьогодення слід шукати в минулому, адже саме там закорінені основні важелі дня сьогоднішнього.

Трагедія Солодкої Дарусі розкривається перед нами «задом наперед»: спочатку її особисте життя у зрілому віці та статусі «німої та хворої жінки несповна розуму». Ми поринаємо в її думки, почуття, світосприйняття, німоту, біль та самозаглиблення.

Далі – розповідь про історію Дарусиноного кохання: так, у неї була своя любовна сторінка, як не дивно це звучить. Знайшовся і для неї принц на білому коні (Іван Цвичок), але не судилося бідним та обділеним бути разом.

І, нарешті, ми дізнаємося про те, як Даруся із звичайної дівчинки стала такою, якою є: німою та кволою – розповідь про Дарусиних батьків Матронку та Михайла – ще одна трагічна історія, яка випалює людські душі, цього разу позначена тяжкими історичними подіями часів приєднання західноукраїнських земель та Другої світової війни.

У романі розкрито трагедію сім'ї Ілашуків – Михайла, його дружини Матронки й донечки Дарусі, а в особі родини – трагедію всього буковинського народу, який роками жив у страху. Окупанти змушували його йти проти власної волі. Люди безвідмовно виконували накази, вбачаючи в цьому порятунок для себе та своєї родини, інші не витримували знущань і закінчували життя самогубством, третіх знищували фізично й морально.

Спочатку здається, що головною героїнею є Даруся, але потім з'ясується, що головними героями твору виступають батьки дівчини, що опинилися у вирі буремних 30–70-х рр. ХХ століття, і мешканці буковинського села Черемошного. Авторка поступово розкриває перед читачем трагедію Дарусі, починаючи з натяків-деталей, які змушують уже з перших рядків проинтися її долею. Марія Матіос відобразила не так людей, як епоху, яка породила злочин, і вже на її тлі розкрила драму людських стосунків.

У романі «Солодка Даруся» образи й деталі здатні прогнозувати та роз'яснювати як майбутнє (минуле) героїв, так і події художнього твору. Зокрема, у першому розділі читач дізнається, що Дарусю називають «солодкою» замість «нерозумної» і що вона не може навіть чути слово «цукерка». Третій розділ розкриває причину цього: довірливою дитиною за солодкого льодяного півника розповіла енкаведистам правду про допомогу батька лісовим борцям-партизанам. Письменниця виносить присуд часу, у якому, немов у кривому дзеркалі, викривлюються традиції народної моралі, де заручниками боротьби стає родина й понівечене дитинство, а як наслідок – понівечена доля.

У творі Марії Матіос головними дійовими особами виступають паралельно з людьми образи **болю, голосу, німоти, мови, волі, вічності, долі**. А сам роман – філософія духу і моралі, буття і страждання, болю і любові, долі народу і долі людини.

У цій драмі «на три життя» немає нічого однозначного: ні персонажів, ні обставин, ні розв'язки. У романі немає епохальних людей чи подій, позитивних чи негативних героїв, але, як стверджують критики, «коли читаєш цю книгу, болить серце».

Відомий літературний критик Євген Баран назвав «Солодку Дарусю» книгою-одкровенням, книгою із розряду сакральних, мудрих, «тих, у яких розповідається про вічні людські драми і трагедії». Вона несе в собі усвідомлену необхідність «бути» попри всі випробування й перенесені страждання.

Роман за найвимогливішими критеріями «належить до видатних непроминальних творів» (Д. Павличко). Це неабияке явище на нашому літературному полі. Незвичайний, безпрецедентний успіх має твір серед читачів. Справді важко назвати який-небудь інший із сучасної літератури, що мав би такий розголос і резонанс (наклад книги 50 тисяч примірників – дивовижний для України).

«Солодка Даруся» справляє неабияке враження. А яке саме – то вже суто індивідуально, але в одному можна бути абсолютно впевненим:

байдужим твір не залишить нікого. Ні його тематика, ні наявність реалістичних елементів опису, ні велика кількість діалектної лексики аніскільки не відштовхують вимогливого сучасного читача.

Роман «Солодка Даруся» визначної української письменниці, без перебільшення, одна з найзнаковіших подій в українській літературі часів Незалежності. Історія трагедії українського народу закликає людство не робити таких помилок. «Життя – єдина мить, для смерті ж вічність ціла»... Ця думка не нова та завжди актуальна. Марія Матіос застерігає, живи і пам'ятай про це, бо «ніколи не рано думати про завтра»: про життя і його цінності.

Література:

1. Павлишин Г. Рецепції роману «Солодка Даруся» Дмитром Павличком. *Studia METHODOLOGICA*. Випуск 30. Тернопіль : Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка. 2010. С. 28–31.

2. Голобородько Я. Буковинська орнаментика М. Матіос. *Вісник Національної академії наук України*. К., 2008. № 3. С. 66–73.

3. Гутковський В. Анотація. *Солодка Даруся* / Матіос М. Львів : ЛА «ПРАМІДА», 2005. С. 4.

4. Дімаров А. Марічка. *Солодка Даруся* / Матіос М. Львів : ЛА «ПРАМІДА», 2005. С. 6.

5. Жила С. Художньо-творча діяльність учнів у процесі вивчення повісті-новели М. Матіос «Просили тато-мама...». *Українська література в загальноосвітній школі*. 2003. №2. С. 48–52.

6. Жила С. «Трагедія адекватна історії»: роман Марії Матіос «Солодка Даруся» та читацька конференція за цим твором. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2007. № 3. С. 6–12.

7. Іванова І. Б. Дмитро Павличко. *Українська література: навч. посіб.* / Іванова І. Б., Клімова С. В. Х. : Парус, 2005. С. 233–238.

8. Матіос М. В. *Солодка Даруся*. Львів : ЛА «ПРАМІДА», 2005. 176 с.

9. Матіос М. Тільки правди! Невиголошена промова Лауреата Національної премії Тараса Шевченка під час вручення відзнаки. *Літературна Україна*. 2005. 17 бер. С. 2.

10. Матіос М. «У моїй лівій руці зосереджено все моє серце, письменницький досвід і жадоба знань». *Українська культура*. 2006. № 3–4. С. 14–15.

11. Матіос М. «Жодна книжка не допомогла жодному політикові». *Дзеркало тижня*. 2006. 25 бер. С. 12.

12. Павличко Д. Безодня, куди страшно заглядати. *Літературна Україна*. 2005р. 20 січ. С. 6.
13. Римарук І. Трояка ружа або Солодка Даруся. *Солодка Даруся / М. Матіос*. Львів : ЛА«ПІРАМІДА», 2005. С. 7.
14. Сипливець С. «Історія, яка ніколи не припиняє їхати колесами по людях...» До вивчення твору М. Матіос «Солодка Даруся». *Українська література в загальноосвітній школі*. 2007. № 3. С. 12–14.
15. Солод Ю. Пелюстки троякої ружі. *Голос України*. 2005. 15 лют. С. 2.
16. Харчук Р. Б. Сучасна українська проза. Постмодерний період : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 248 с. (Альма-матер).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-311-8-12>

VIDEOPOETRY OF PAVLO VYSHEBABA: THE INTERMEDIAL ASPECT

ВІДЕОПОЕЗІЯ ПАВЛА ВИШЕБАБИ: ІНТЕРМЕДІАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Malitska A. D.

*Postgraduate Student at the Department
of Ukrainian Literature
and Comparative Studies
Odesa I. I. Mechnykov
National University
Odesa, Ukraine*

Маліцька А. Д.

*здобувач третього
науково-освітнього рівня
кафедри української літератури
та компаративістики
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Повномасштабне вторгнення росії в Україну як соціальний катаклізм спричинило поглиблення мілітарного дискурсу в українському мистецтві, зокрема поезії. Більше того, це спонукало митців звернутись до синтетичних форм мистецтва (відеопоезії, перформансу, анімації тощо) для посилення ефекту сугестії ідей і цінностей. Одним із яскравих прикладів цього явища є творчість Павла Вишебаби. Під час Революції Гідності поет був працівником прес-центру Штабу національного спротиву, а також півтора роки працював у прес-службі